

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Малихіна Олександра Володимировича
про дисертаційну працю Моцар Марії Миколаївни
«Формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з
використанням технологій дистанційного навчання»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Розбудова системи національної освіти у напрямі входження до європейського та світового освітнього простору передбачає підготовку фахівців, здатних адаптуватися до нових умов життя і бути мобільними, спроможних навчатися протягом життя, що в цілому визначатиме їхню конкурентоздатність на світовому ринку праці. Пошук шляхів і засобів підвищення ефективності професійної підготовки таких фахівців передбачає формування у майбутніх фахівців відповідних знань, умінь і навичок при здійсненні професійної діяльності.

Соціальна, політична, демографічна, культурна трансформація багатоетнічних, багатокультурних держав зумовила пошук адекватних педагогічних рішень з урахуванням інтересів усіх представлених у суспільстві етнокультурних груп. Нині відчувається гостра необхідність обґрунтування і реалізації освіти, що протистоїть ксенофобії та міжнаціональній ворожнечі.

З огляду на вищесказане, особливої ваги набувають наукові дослідження щодо професійної підготовки фахівців, формування у них професійно значущих компетентностей, зокрема полікультурної. Це безпосередньо стосується підготовки майбутніх перекладачів, оскільки поява нових вимог до компетентностей зумовлена зміною ринку інформаційних послуг, який дедалі більше орієнтується на комплексне застосування компетентностей у професійній діяльності. За цих умов університети, які здійснюють підготовку майбутніх перекладачів, мають приділяти посилену увагу формуванню у них полікультурної компетентності, зокрема із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Дисертація Моцар Марії Миколаївни є самостійним, актуальним і своєчасним дослідженням, оскільки спрямоване на розв'язання проблеми пошуку шляхів оновлення й інтенсифікації змісту підготовки майбутніх перекладачів у вищих навчальних закладах. Цілком слушними є висновки дисертантки щодо необхідності подолання тих протиріч, які склалися у теорії і практиці підготовки майбутніх перекладачів у вищих навчальних закладах, і передусім, Інтернет- та комп'ютерним забезпеченням, у тому числі і програмним продуктом студентів дистанційного навчання і реальною готовністю викладачів

до здійснення інформаційно-комунікативного навчання, що подекуди позначається на рівні іншомовної культури студентів, їх здатності до навчальної автономії, професійної мобільності й навчання впродовж життя.

Таким чином, дисертаційне дослідження Моцар М. М. є актуальним і необхідним за нинішніх умов, означених інтеграційними процесами вищої освіти України до єдиного європейського освітнього простору, новими можливостями мобільного навчання у дистанційному форматі.

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування відповідного наукового інструментарію, який складається із вдало підібраних авторкою методів науково-педагогічних досліджень, а саме: теоретичний аналіз, узагальнення, синтез і систематизація наукової літератури з проблем полікультурної освіти та дистанційного навчання.

Оцінюючи цілісно дану роботу зазначимо, що дисертанткою послідовно, доказово, переконливо й аргументовано здійснено теоретичний аналіз проблеми застосування технологій дистанційного навчання у підготовці майбутніх перекладачів, та запропоновано нове оригінальне бачення її розв'язання з огляду на реальні можливості освітнього процесу у дистанційному форматі навчання.

Структура дисертації, представлений у вступі методологічний апарат відображають логіку наукового пошуку і дають вичерпане уявлення стосовно змісту й напрямів роботи авторки. Відмічаємо також ретельну розробку актуальності проблеми, що підсилюється наведеними суперечностями у досліджуваній науковій площині; достатню апробацію й географію впровадження результатів дисертаційного дослідження. Дисертація базується на опрацюванні достатнього обсягу наукових праць, нормативних документів, довідкової літератури. Автором здійснено ґрунтовний аналіз близько 300 найменувань літературних джерел, з яких значна кількість іноземними мовами.

Загалом, пошуки Моцар Марії Миколаївни спрямовуються на визначення сутності, змісту й структури технологій дистанційного навчання іноземних мов, здійснення їх класифікації з огляду на розмаїття трактувань, підходів, концепцій, існуючого переліку, а також значного емпіричного матеріалу щодо узагальнення, конкретизації й адаптації підходів, що знайшли своє обґрунтування у працях вітчизняних та зарубіжних авторів, і які мають на увазі поетапну системну організацію комунікативної взаємодії викладача й студента за умов оперативного зворотного зв'язку між ними через використання конкретних методів, форм і засобів навчання іноземних мов.

Вивчення результатів наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених дало авторці підстави стверджувати, що одним із напрямів модернізації української освіти є системне використання компетентнісного підходу. Сукупність обраних методів дослідження дозволила сформулювати обґрунтовані

висновки і практичні пропозиції щодо вдосконалення професійної підготовки майбутніх перекладачів в аспекті формування їхньої полікультурної компетентності.

Грунтовне опрацювання першоджерел, ретельне дослідження існуючого спектру технологій, що застосовуються в освітніх системах, надало змогу авторці надати визначення полікультурної компетентності перекладача як інтегративного новоутворення, яке об'єднує знання, вміння й особистісні якості, які формуються з метою досягнення позитивної взаємодії, взаємозбагачення та входження до світового культурного контексту і розвиваються впродовж життя в процесі спілкування з представниками двох або більше культур, а також її структуру у сукупності соціального, полікультурного, аутопсихологічного, когнітивного, інформаційно-технологічного, персонального, комунікативного компонентів.

Відзначимо, що із проаналізованих визначень та інтерпретацій сучасної теорії і практики запровадження технологій дистанційного навчання, авторкою відібрано не лише найбільш доцільні й значущі, але й такі, що дозволяють визначити зміст технологій дистанційного навчання, відокремити їх від традиційних методів, видів, методик навчання, та власне методології, і дійти висновку про те, дистанційне навчання є засобом активізації та інтенсифікації навчального процесу з якісно новими можливостями щодо подання, переробки і збереження інформації, контролю знань, моделювання професійних ситуацій; схарактеризувати основні функції дистанційного навчання, шляхи забезпечення ефективності мовної підготовки перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання.

На основі означених етапів теоретичних досліджень дисертанткою отримано переконливі результати щодо ефективності розробленої моделі формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів із застосуванням технологій дистанційного навчання, спецкурсу і рекомендацій та зроблено конкретні висновки, обґрунтованість яких підтверджується змістом дослідження.

Звертає на себе увагу проведений авторкою відбір критеріїв і визначення рівнів сформованості полікультурної компетентності: розпізнавальний, репродуктивний, реконструктивний та творчий. Компонентами сформованості полікультурної компетентності майбутніх перекладачів було обрано: мотиваційний, мовленнєвий, соціокультурний, стратегічний.

Під час обґрунтування дидактичних умов і моделі формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів із застосуванням технологій дистанційного навчання дисертантка наголошує на необхідності побудови такого освітнього середовища, яке забезпечує продуктивне формування в майбутніх перекладачів актуального для сучасного ринку праці

рівня іншомовної полікультурної компетентності.

У процесі відбору чинників ефективного запровадження педагогічних технологій підготовки майбутніх перекладачів М. М. Моцар урахує, передусім, сучасні концепції навчання іноземних мов у ВНЗ, що виходять із європейських пріоритетів України, ґрунтуються на засадах диверсифікації мовної освіти, інформатизації й комп'ютеризації навчального процесу, а також узагальнює й специфіку підготовки перекладачів ВНЗ. Виявлена сукупність педагогічних умов має на увазі створення особливого навчального середовища – мовного парасередовища за допомогою інтерактивних технологій навчання, структурування навчального матеріалу на основі модульного підходу та комплексу «міжкультурних завдань», ампліфікацію змісту освіти майбутніх перекладачів наскрізними курсами по формуванню полікультурної компетентності та її компонентів, що будується з огляду на вимоги педагогічної ергономіки, забезпечує комплексний вплив на мотиваційно-потребнісну, когнітивну й мовну сфери особистості студентів, реалізацію інтердисциплінарних зв'язків операційного, методичного, організаційного й змістового характеру, передбачає імплементацію технологічного підходу до управління й моніторингу навчальної діяльності студентів в умовах дистанційного навчання. Створення таких умов, на думку авторки, має забезпечити інтенсифікацію навчання іноземних мов, і як наслідок – взаємопов'язаний комунікативний і соціокультурний розвиток студентів, плідну науково-дослідницьку роботу за фахом за допомогою автентичних джерел, засвоєння студентами підмови спеціальності, гнучке використання сучасних засобів комунікації, комп'ютерної техніки, науково-технічних джерел іноземною мовою.

Логіку й шляхи запровадження дидактичних умов, які підсилюють ефективність цього процесу, дисертанткою було наочно й формалізовано представлено у вигляді моделі (п. 2.2). Розроблена модель віддзеркалює провідні компоненти процесу підготовки майбутніх перекладачів із застосуванням технологій дистанційного навчання – мотиваційно-цільовий, змістово-технологічний та оцінно-результативний, та їх змістовне наповнення відповідно до сучасного бачення місця й ролі цієї навчальної дисципліни.

У представлені дидактичній моделі звертаємо увагу на такі напрацювання авторки. Чітко представлено у мотиваційно-цільовому блоці функції і стратегічну мету, спрямовані на кінцеву мету. У змістово-технологічному блоці представлено розвиваючу, виховну, освітню та організаційну функції, із зазначенням змісту, форм і методів.

Відзначимо, що наведені форми і методи в дисертації знайшли необхідного опису й у подальшому були конкретизовані під час презентації дослідно-експериментальної роботи.

Нашу увагу привернула також застосування контекстно-модульного

структурування змісту навчальної діяльності, яке забезпечило надалі формування конкретних особистісних рис та якостей студентів, шляхом накладання змісту, форм і педагогічних технологій навчання іноземних мов на контекст майбутньої професійної перекладацької діяльності.

Методологічно правильно було проведено дослідно-експериментальну роботу. Застосована дисертанткою у процесі проведення експерименту система діагностування й програма дослідження визначаються цілком успішною спробою всебічного вивчення стану та аналізу проблеми формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів із застосуванням технологій дистанційної освіти, їх значущості й доцільності як у справі оптимізації навчання, так і задля професійного й особистісного розвитку студентів.

Позитивне враження складає наголос М. М. Моцар на значних напрацюваннях фахових кафедр у справі оновлення змісту й підвищення рівня ефективності підготовки майбутніх перекладачів, із запровадження сучасніших ТЗН на базі комп'ютера, використання інтернет-ресурсів і платформ, розвитку методик навчання іноземних мов.

На усунення окреслених труднощів і суперечностей була спрямована експериментальна робота дисертантки. Наведена програма, структурно-логічна схема й зміст організаційно-методичного, продуктивного та контрольно-прогностичного етапів реалізації моделі відображають способи створення в навчальному процесі ВНЗ визначених дидактичних умов. Звертає на себе увагу різнобічність експериментальної діяльності, що охоплює, насамперед, проектування визначеного навчального середовища із широким застосуванням сучасних ТЗН, електронних платформ для проектування курсів типу Moodle, Інтернет ресурсів GoogleEarth, Mister Higgins, Linguist, EF English Live, Scoop.it, Puzzle English, Vocabulary Booster, TED-Talks, технології Веб-сайт викладача.

У роботі чітко простежується логіка навчання іноземних мов у полікультурній підготовці майбутніх перекладачів, яке відбувається за осьовим принципом, коли концептуальним стрижнем вивчення іноземних мов виступає освітньо-професійна програма підготовки фахівця, що зумовлює змістове наповнення аудиторного й позааудиторного модулів, а факультативний модуль доповнює й розширює їх за принципом комплексної диференціації. Загалом, вважаємо за доцільне відмітити чіткий й коректний опис способів й засобів реалізації дидактичної моделі, розроблену в процесі дослідно-експериментальної роботи систему професійно й комунікативно зорієнтованих навчальних завдань, проблемних, ігрових, інтерактивних і контекстних завдань-ситуацій, кейсів, процедур організації активної мовної практики й моніторингу навчальної діяльності студентів майбутніх перекладачів, позааудиторної роботи з іноземної мови з пакетом дидактичних матеріалів та навчально-методичних

посібників з курсів «Лінгвокраїнознавство англomовних країн», «Практика перекладу англійської мови», авторського елективного спецкурсу «Основи міжкультурної комунікації», які передбачають вивчення іноземних мов на засадах системного підходу.

Зі знанням справи було проведено Моцар М. М. і аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи. Якісний, кількісний і статистичний аналіз, діагностувальні методики, що доповнюють і корелюють один одного, дають змогу зробити цілком обґрунтовані висновки щодо ефективності розроблених у дисертації дидактичних умов запровадження педагогічних умов формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Матеріали Додатків суттєво підвищують практичну цінність результатів дослідження із застосуванням комп'ютерних і мережевих технологій.

Автореферат відповідає змісту дисертації.

Загалом, дисертаційна робота написана грамотною, науковою мовою, виконана на високому науковому й методичному рівні, їй притаманна послідовність, системність, науково новизна й суттєве практичне значення.

Поряд із цими безсумнівними перевагами, вважаємо за доцільне висловити певні зауваження і рекомендації на дорадчому рівні:

1. Вважаємо не зовсім повним коло суперечностей, окреслене дисертанткою у вступі, тому що задачі, які вирішуються у дисертації, спрямовані на вирішення більш широкого спектру.

2. Розділ 1, заявлений в роботі як «Теоретичні засади формування полікультурної компетентності у майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання» має, на нашу думку, переважно констатувально-описовий характер. Уважаємо, що підсилення його аналітичної складової позитивно вплинуло б на його зміст.

3. На наш погляд, розділ 1 дещо переобтяжений викладом теоретичного матеріалу щодо аналізу компетентнісного підходу у підготовці майбутніх перекладачів, що в цілому позначилося на загальному обсязі розділу. Бажано було б більш сконцентруватися на особливостях дистанційного навчання, і пропорційно структурувати розділи праці.

4. II розділ праці не дає детального уявлення про застосування конкретної інтернет платформи відповідно до заявлених інтернет ресурсів і програм, використовуваних у підготовці майбутніх перекладачів. Натомість авторка виділила це у додатки, що дещо ускладнює цілісне сприйняття матеріалу.

5. На нашу думку, у розділі I варто було б приділити увагу досвіду зарубіжних науковців у реалізації принципу полікультурності в підготовці майбутніх перекладачів в умовах дистанційного навчання.

6. Авторську дидактичну модель схематично представлено у 2 розділі

дисертації та на рис. 1 в авторефераті, яка дещо перевантажена складовими компонентами. На нашу думку, слід було більш чітко показати, як створювані дидактичні умови впливають на розгортання компонентів моделі.

7. Третій розділ роботи певним чином переобтяжений ілюстративно-демонстраційними матеріалами (графіки, таблиці). Деякі з них раціонально було би перенести в додатки, що уможливило би більш концентровано сприймати текст розділу, де подається опис етапів проведення експериментальної роботи.

8. Потрібно вказати також і не технічну сторону: у тексті рукопису трапляються мовно-стилістичні огріхи.

Водночас, наведені рекомендації і зауваження, що переважно мають дискусійний характер, не знижують значущості проведеного М. М. Моцар дисертаційного дослідження.

Зважаючи на актуальність виконаної дослідної роботи, наукову новизну одержаних результатів, обґрунтованість висновків і рекомендацій, їх практичну цінність для вітчизняних вищих навчальних закладів та відповідність вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», а саме, пп. 9, 11, 13, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, які висуваються до дисертаційних праць, вважаємо, що дисертація «Формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання», є актуальним, самостійним і завершеним дослідженням, відповідає вимогам ДАК України, паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, а її автор Моцар Марія Миколаївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри романо-германських мов
і перекладу,
Національний університет біоресурсів
і природокористування

О. В. Малихін

